

Ülkemizde Hasta Güvenliği Konusu ile İlgili Yapılan Araştırmaların Bazı Özellikleri*

Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU

*Kastamonu Üniversitesi,
gulsenulas37@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-3792-4579*

Gamze KAŞ

*Kastamonu Üniversitesi,
gamze_37_95@hotmail.com,
ORCID: 0000-0001-7140-6540*

ÖZ

Bu çalışma, hasta güvenliği ile ilgili dergilerde yayımlanan makaleleri, kongrelerde sunulan bildirimleri ve tez çalışmalarını retrospektif olarak incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda hasta güvenliği konusu ile ilgili 2001-2018 yılları arasında yapılan çalışmalar incelenmiş ve bu inceleme sonucunda toplam 128 tane çalışmaya ulaşılmıştır. Veriler, literatür doğrultusunda oluşturulan veri toplama formu ile toplanmıştır. Veriler SPSS analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışmaların %42,2'si 2016-2018 yılları arasında yapılmış olup, %50,0'si yüksek lisans tez çalışması ve %35,2'si araştırma makalesidir. Araştırmaların %53,1'inde veri toplamak için ölçek kullanılmıştır. Çalışmaların %79,7'sinde tanımlayıcı analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmayı gerçekleştiren araştırmacıların %31,3'ü yüksek lisans/doktora öğrencisidir. Yapılmış araştırmaların %35,2'sinde örneklem grubunu hemşireler oluşturmaktadır. Çalışmaların %50,8'inde 21 ve üzeri yerli kaynak ve %53,9'unda 21 ve üzeri

---

* Makale Geliş Tarihi: 18.02.2021 - Makale Kabul Tarihi: 07.07.2021
Gevher Nesibe 4. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi'nde (23-24 Kasım 2019/Ankara) kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.
DOI: 10.17932/IAU.ASD.2015.007/asd_v07i3003

yabancı kaynak kullanılmıştır. Çalışmaların %80,5'inde öneriler yer almıştır. Çalışmada hasta güvenliği konusu ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla tez çalışması olduğu belirlenmiştir. Kaliteli sağlık hizmetinin en önemli göstergelerinden biri olan hasta güvenliği konusunda farklı bölgelerdeki hastaneler ve sağlık meslek elemanları ele alınarak araştırmaların yapılması, konu ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanabilecek farklı ölçeklerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Araştırma Makaleleri, Hasta Güvenliği, Tez Konuları.*

Some Characteristics of Research on Patient Safety in Our Country

ABSTRACT

The aim of this study was to retrospectively review articles published in journals related to patient safety, papers presented in congresses, and thesis studies. In our study, studies on patient safety between 2001-2018 were examined and 128 studies were reached as a result of this examination. The data were collected with a data collection form created in line with the literature. The data were evaluated by SPSS analysis. 42.2% of the studies were conducted between 2016-2018, 50.0% were master's thesis and 35,2% were research articles. The scale was used to collect data in 53.1% of the studies. The descriptive analysis method was used in 79.7% of the studies. 31.3% of the researchers who carried out the study are graduate/doctoral students. The nurses constitute the sample group in 35.2% of the studies. In 50.8% of the studies, 21 and more domestic resources were used and in 53.9% 21 and more foreign resources were used. Suggestions have been made in 80.5% of the studies. The subject of patient safety was mostly thesis studies. It is recommended to conduct researches by considering hospitals and healthcare professionals in different regions about patient safety, which is one of the most important indicators of quality in health service, and to develop different scales that can be used in studies related to the subject.

Keywords: *Research Articles, Patient Safety, Thesis Topics.*

GİRİŞ

Hasta güvenliği sağlık hizmetlerinde kalitenin temel bir bileşeni olarak görülmektedir (Özer ve ark., 2019). Amerikan Tıp Enstitüsü (Institute of Medicine) 21. yüzyılda sağlık sisteminde iyileştirilmesi hedeflenen konuları belirlerken ilk sırada güvenli sağlık hizmeti sunumu için “*Hastalara yardım ederken zarar vermeden kaçınma*” ifadesine yer vermiştir (Akalin, 2005; Çiçek Korkmaz, 2018). Sağlık kuruluşlarında iyi bir hasta güvenliği sağlanabilmesi için “hasta güvenliği kültürünün geliştirilmesi gerekmektedir (Çiçek Korkmaz, 2018; Özer ve ark., 2019; Toygar ve ark., 2020). Hasta güvenliği kültürü “hata bildirimlerinde şeffaflık, tıbbi hataların önlenmesinde sistematik bir yaklaşım ve dürüstlük” olarak tanımlanmaktadır (Kaya, 2009; Özdemir ve ark., 2019).

Sağlık hizmetlerinin gelişmesi ve hastaların haklarını öğrenmesi ile sağlık hizmeti sunumunda çeşitlilik ve kalite unsuru daha değerli hale gelmektedir. Bu kapsamda öne çıkan en önemli konulardan biri ise hasta güvenliğidir. Hasta güvenliği kavramı sağlık bakım hizmetlerinin kişilere vereceği zararı önlemek için sağlık hizmeti veren kuruluşlar ve bu kuruluşlardaki çalışanların aldığı önlemlerin tamamını kapsamaktadır (Çırpı ve ark., 2009; Bayer ve Çevik, 2019). Bu kültürün oluşturulmasındaki birincil amaç hasta ve hasta yakınlarını bedensel/ruhsal olarak olumsuz etkileyen veya etkileme potansiyeli bulunan tüm etkenlerin uzaklaştırılmasıdır. Bu doğrultuda tedavi süresince hastaya zarar verecek basit hataların ortaya çıkmasını engellemek, hataların hastaya ulaşmadan önce belirlenmesini, raporlanmasını ve düzeltilmesini sağlayacak önlemleri almak oldukça önemlidir (Sezgin, 2007; Özdemir ve ark., 2019; Koç ve ark., 2020).

Tıbbi hata “hastalığın yönetimi ya da altında yatan hastalık ya da durumdan daha çok, sağlık bakım profesyonellerine bağlı gelişen zarar ya da yaralanma” şeklinde ifade edilmektedir (WHO, 2002 URL1). Yapılan çalışmalarda en sık karşılaşılan tıbbi hatalar; order/ilâç uygulama ve transfüzyon hataları, basınç ülserleri, yanma, düşme, hastane enfeksiyonlarının gelişmesi, cerrahi yaralanmalar ve travma, iş yoğunluğundan kaynaklanan dikkatsizlik, hasta kimliğinin doğrulanmaması, iletişim eksikliği, el aseptisine uymama, ünite ile personel niteliğinin uygunsuz olması olarak belirlenmiştir (Gökdoğan ve Yorgun, 2010; Aslan, 2020). Dünya Sağlık Örgütü’nün yayınladığı verilere bakıldığında sağlık hizmeti sunulan her 10 kişiden birinin zarar gördüğü ve yılda yaklaşık 42 milyon kişinin hasta güvenliğinden dolayı sorun yaşadığı belirlenmiştir (Arslan ve ark., 2020). 2000’li yıllarda Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) yayınladığı “To Err is Human” adlı raporda ABD’de tıbbi hatalar nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısının yıllık 98 bin kişi olduğu, bundan dolayı hasta güvenliği konusunun tekrar gündeme geldiği ve öncelikli konular arasına girdiğini görmekteyiz (Korkutan ve Kurt, 2021).

Diğer taraftan tıbbi hataların en dikkat çekici yanı önlenebilir nitelikte olmasıdır. Hemşireler tarafından “önlenebilir” hataların tıbbi hata olarak bildirilmesi düşündürücü olmasına karşın, bu hataların çalışma koşullarının iyileştirilmesi, sürekli uygulamalar, hizmet içi eğitim ve işbirliği içerisinde önlenebileceği bir gerçektir (Koç ve ark., 2020). İstenmeyen olay ya da tıbbi hataların önlenmesinde erken eyleme geçebilmek için hemşirelerin kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekir. Hemşireler hataları tanımlamak, analiz etmek ve eylemde bulunmak açısından uygun konumdadır (Miller ve Chaboyer, 2006).

Yataklı sağlık kuruluşlarında ortaya çıkan hataları ortadan kaldırmak üzere kurulacak sistemli yaklaşımda; konuya ilişkin veri toplanması, araştırılması, sistemdeki sorunlara karşı stratejilerin geliştirilmesi, kurumda hataların korkmadan ve çekinmeden bildirildiği bir hasta güvenliği kültürünün benimsenmesi gerekmektedir (Çırpı ve ark., 2009; Gündoğdu ve Bahçecik, 2012; Korkutan ve Kurt, 2021).

Sağlık kuruluşlarına çeşitli sağlık sorunları ile başvuran hastaların tedavi süreçlerinin en iyi şekilde sağlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra hem tedavi işlemlerinin hem de hastane ortamlarının birçok risk faktörüne sahip olması nedeniyle son yıllarda hasta güvenliği kavramı önem kazanmıştır. Hasta güvenliği, sağlık hizmeti veren kuruluşlar için önemli bir kalite göstergesidir. Sağlık kurumlarında hasta güvenliği ile ilgili konuların önemle ele alınması, verilen hizmetin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, fiziksel ortamın düzenlenmesi, uygun çalışma ortamlarının oluşturulması ve sağlık çalışanlarının hasta güvenliği konusunda bilgilendirilmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle hasta güvenliği ile ilgili araştırmaların yapılması, sonuçların değerlendirilmesi ve gereken önlemlerin alınması oldukça önemlidir.

Bu çalışmada hasta güvenliği konusunda ülkemizde yayımlanan araştırmaların genel özellikleri retrospektif olarak incelenmiştir. Hasta güvenliği alanında araştırma yapmayı düşünen araştırmacılara yapılan çalışmalar hakkında yardımcı olmak hedeflenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, hasta güvenliği ile ilgili dergilerde yayımlanan makaleleri, kongrelerde sunulan bildirimleri ve tez çalışmalarını retrospektif olarak incelemek amacıyla yapılmıştır. Ülkemizde “Hasta Güvenliği” ile ilgili çalışmalara ulaşmak amacıyla Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ), Google Akademik ve Ulakbim veri tabanları taranmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmamızda, 2001-2018 yılları arasında hasta güvenliği konusu ile ilgili yapılan araştırmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Veri tabanlarında, “hasta güvenliği” “hemşire” “doktor” anahtar kelimeleri girilerek tarama yapılmıştır. Bulunan yayın ve tezler incelenirken; çalışmaların Türkçe dergilerde yayımlanması, yazarların sağlık alanından olması, çalışmanın özet veya tam metnine çevrimiçi ulaşılabilmesi, çalışmanın başlık ya da özetinde “Hasta Güvenliği” kelimesinin olması kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan analiz sonucunda belirlenen kriterlere uygun 128 tane yayımlanmış bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamına dahil edilen makale ve tezler literatür desteği ile hazırlanmış olan (Kurutkan ve ark 2017), dergi adı, yayın yılı, araştırma türü, yazarların unvanı ve kaynak sayısı gibi kriterlerle oluşturulan veri toplama formu ile incelenmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzdelik dağılımları kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmada, örneklem kapsamına alınan araştırma makaleleri ve tezlere erişime açık arama motoru ve elektronik veri tabanlarından ulaşılabildiği için etik kurul izni alınmamıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında Türkiye’de hasta güvenliği konusunda 2001-2018 yılları arasında yapılan araştırma makaleleri, derlemeler, bildirimler ve tezler olmak üzere toplam 128 çalışma incelenmiştir. Çalışmaların %42.2’sinin 2016-2018 yılları arasında yayımlandığı saptanmıştır. Geçmiş yıllara ile karşılaştırıldığında “Hasta Güvenliği” konusu ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda oldukça arttığı görülmektedir. Günümüzde sağlık bakım uygulamaları oldukça karmaşık hale gelmiştir. Sağlık kuruluşlarındaki teknolojik gelişmenin beraberinde, sağlık bakım profesyonelleri tarafından birçok karar ve yargının baskı altında verilmesi söz konusu olmaktadır. Bu durum klinik karar vermede yanlışlara ya da uygulama hatalarına ve böylece hastanın zarar görmesine yol açabilmektedir (Arslan ve ark., 2020). Hastanın yaşadığı zarar hayati yaralanmalara, hastanede kalış süresinin artmasına, morbidite ve mortalite oranlarında artışlara neden

olabilmektedir. Bu nedenle son yıllarda sağlık bakımında insan hataları kapsamında hasta güvenliği konuları değer kazanmıştır (Gökdoğan ve Yorgun, 2010; Toygar ve ark., 2020). Hasta güvenliği ile ilgili yaşanan sorunlara karşı küresel farkındalık uyandırmak amacıyla Dünya Sağlık Örgütü 2019 yılı itibariyle 17 Eylül’ü “Dünya Hasta Güvenliği Günü” ilan etmiş ve “hasta güvenliği için konuş” sloganıyla artık güvenli olmayan bakım nedeniyle kimsenin zarar görmemesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Her yıl 17 Eylül gecesi dünya genelindeki önemli mimari yapılar turuncu renge boyanarak farkındalık oluşturmaya çalışılmaktadır (WHO, 2019 URL 2). Bu bilgiler doğrultusunda çalışma bulgularımızın literatürü desteklediği görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Yapılan Çalışmaların Yayımlandığı Yıllara Göre Dağılımı

Çalışma Yılı	n	%
2001-2005	2	1,6
2006-2010	24	18,7
2011-2015	48	37,5
2016-2018	54	42,2
Toplam	128	100,0

Çalışmaların %50,0’sinin yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Hasta güvenliği ile ilgili yapılan araştırmaların yarısından fazlasının tez çalışmaları olması bu konunun önemini ve farkındalığının öğrenciler tarafından arttığını göstermesi açısından önemli bir bulgudur. Bu çalışmalar, yapılacak araştırmalar için önemli bir bilimsel kaynak oluşturması açısından önemlidir ve danışmanlar tarafından da desteklenmesi gerekmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Çalışma Türü	n	%
Yüksek Lisans Tezi	64	50,0
Doktora Tezi	5	3,9
Tıpta Uzmanlık Tezi	3	2,3
Makale	45	35,2
Bildiri	11	8,6
Toplam	128	100,0

Çalışmaların %83,6'sının araştırma makalesi olduğu saptanmıştır. Araştırma makalelerinin literatürde çoğunluğu oluşturması sevindirici bir bulgudur. Bu konuda araştırmaların yapılması ve veri tabanı oluşturulması gelecekte yapılacak araştırmalar için son derece önemlidir (Tablo 3).

Tablo 3. Çalışmaların Araştırma Türlerine Göre Dağılımı

Araştırma Türü	n	%
Araştırma Makalesi	107	83,6
Derleme Makalesi	11	8,6
İnceleme	10	7,8
Toplam	128	100,0

Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin %79,7'sinin tanımlayıcı olduğu belirlenmiştir. Ancak niteliksel çalışmaların son derece yetersiz (%1,6) olduğu saptanmıştır. Tanımlayıcı araştırmalar, klinik ve sosyal bilimlerde bir olayı tanımlamak, olayla ilgili bilgi toplamak, olayın dağılımını, nedenlerini, sonuçlarını belirlemek amacı ile yapılmaktadır. Bu çalışmalar önceliklerin belirlenmesi ve analitik çalışmaların ilk adımı olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca analitik ve deneysel çalışmaların yapılması, konu ile ilgili sorunların daha etkin ele alınmasını ve çözüm yollarının bulunmasını sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. Bu tanımlayıcı çalışmaların ileride yapılacak analitik çalışmalara öncülük edeceği kanaatindeyiz. Ancak çalışma bulgularımız doğrultusunda ülkemizde bu konuda analitik ve deneysel çalışmaların oldukça az olduğu, daha fazla deneysel çalışmaya ihtiyaç olduğu da sonuçlarımızda açıkça görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Çalışmaların Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma Yöntemi	n	%
Tanımlayıcı	102	79,7
Deneysel	8	6,2
Metodolojik	3	2,3
Niteliksel	2	1,6
Yok	13	10,2
Toplam	128	100,0

Çalışmalarda uygulanan materyallerin %53,1'inin ölçek olduğu saptanmıştır. Bu oldukça yüksek bir orandır. Bulgularımız doğrultusunda; günümüzde bilimsel çalışmaların hız kazanması ile eldeki mevcut verilerin yeni ve güncel çalışmalar ortaya koymak için yetersiz kalması gibi nedenlerle ölçek geliştirme uygulamalarının ve çeşitli alanlarda kullanım sıklığının eski çalışmalara oranla artmış olduğu söylenebilir. İncelenen çalışmalarda özellikle Hasta Güvenliği Kültürü Ölçeği (2010), Hasta Güvenliği Tutum Ölçeği (2010), Hemşirelikte Tıbbi Hataya Eğilim Ölçeği (2010) ve Sağlık Profesyonellerinin Eğitiminde Hasta Güvenliği Ölçeği (2020)'nin sıklıkla kullanıldığı dikkati çekmektedir. (Arslan ve ark 2020; Demir ve ark 2020; Demirel ve ark 2020; Toygar ve ark 2020). Hasta güvenliği konularında ölçekler geliştirilmiş olması ve bu ölçeklerin yaygın olarak çalışmalarda kullanılması sevindiricidir. Konu ile ilgili farklı ölçeklerin geliştirilmesi önemlidir. Ölçme sonuçlarının sayısal veriler ile ifade edilmesini sağlayarak daha doğru sonuçların elde edilmesini mümkün kılacaktır. Böylece araştırmacılar, bilimsel literatüre daha doğru ve nicel veriler sunulabilecektir (Tablo 5).

Tablo 5. Çalışmaların Kullanılan Uygulama Materyaline Göre Dağılımı

Uygulanan Materyal	n	%
Ölçek	68	53,1
Anket	25	19,6
Ölçek- Anket	20	15,6
Yok	15	11,7
Toplam	128	100,0

Çalışma yazarlarının %31,3'ünün öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin oldukça güncel ve sağlık sisteminin önemli bir parçası olan hasta güvenliği konusunda araştırmacı olmaları sevindiricidir. Öte yandan araştırmaları yapanlar dikkate alındığında çalışmaların genellikle akademik çalışmalar için yapıldığını söyleyebiliriz. Ancak sağlık çalışanlarını yakından ilgilendiren ve oldukça önemli olan bu konuda meslek elemanlarının araştırma yapmaları, sonuçları değerlendirmeleri ve gerekli önlemleri almaları araştırma sonuçlarının sadece teorikte değil uygulama alanlarında kullanılması açısından oldukça önemlidir (Tablo 6).

Tablo 6. Çalışmaların Yazarlarının Akademik Unvanlarına Göre Dağılımı

Akademik Unvan	n	%
Öğrenci	68	31,3
Dr. Öğr. Üyesi	33	15,2
Doç. Dr.	25	11,5
Hemşire	23	10,6
Doktor	22	10,2
Prof. Dr.	21	9,7
Araştırma Görevlisi	17	7,8
Öğretim Görevlisi	8	3,7
Toplam	217	100,0

Çalışmalarda örneklem grubunun %35,2'sini hemşirelerin oluşturduğu belirlenmiştir. Özellikle yataklı tedavi kurumlarında hasta ve hasta yakınları ile en çok vakit geçiren sağlık profesyonellerinin hemşireler olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Hastalarla bire bir ilgilenen ve diğer sağlık çalışanlarına göre daha fazla zaman geçiren hemşirelerin, hasta güvenliği konusunda daha dikkatli olması, sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının sunulması konusunda büyük sorumlulukları vardır. Ülkemizde hemşireler 8 saatlik vardiya ve 16, 24 saatlik gece nöbetleri şeklinde çalışmaktadırlar. Uzun saatler kesintisiz çalışma ve gece nöbetleri, iş yoğunluğunu ve dolayısıyla hemşirelerin sağlık bakım hizmetlerini verimli ve güvenli bir şekilde sunmalarını engellemektedir. Bu durum ise tıbbi hataların oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Öyle ki hemşirelerin uzun saatler aralıksız çalışması, hasta güvenliğini etkileyen önemli bir faktör olarak gösterilmiştir (Rogers ve ark., 2004; Özer ve ark., 2019). Bu gerekçeler doğrultusunda hasta güvenliği ile ilgili yapılan çalışmalarda hemşirelerin örneklem grubunu oluşturması beklenen bir durumdur. Bakıldığında örneklem grubunun çok az bir kısmını (%11,7) hasta/hasta yakını oluşturmaktadır. Hasta güvenliği konusunun doğrudan hasta ve yakınlarını ilgilendirdiği göz önüne alındığında hasta ve hasta yakınlarını da içeren araştırmaların yapılması oldukça önemli ve gereklidir. Diğer taraftan en az örneklem grubunu öğrencilerin (hemşirelik, ebelik, tıp vs.) oluşturduğu görülmektedir. Demirel ve ark. (2020)'nin çalışmasında tıp, diş hekimliği, hemşirelik, ebelik, sağlık yönetimi ve eczacılık son sınıf öğrencilerinin tıbbi hata durumları incelenmiş, öğrencilerin hasta güvenliği kültür ve tutumlarının istendik düzeyde olmadığı ve bu durumun hata yapma sıklığını/olasılığını artırdığı belirlenmiştir. Demir ve ark. (2020)'nin çalışmasında ise ebelik öğrencilerinin yaklaşık üçte birinin klinik

uygulamalarında tıbbi hata yaptıkları ve bu hataların yaklaşık yarısını rapor ettikleri saptanmıştır. Literatürde, hasta güvenliği kültürün oluşturulabilmesi için sağlık profesyonellerinin eğitimleri ile başlayan süreçte meslek yaşantıları boyunca hasta güvenliği konularında bilgi, tutum ve davranışlarının geliştirilmesinin gerekliliğinden bahsedilmektedir (Toygar ve ark., 2020). Bu nedenle hasta güvenliği konularının sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler ile çalışılması literatürü zenginleştirmek adına önemli olacaktır (Tablo 7).

Tablo 7. Çalışmaların Örneklem Gruplarına Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	n	%
Hemşire	45	35,2
Sağlık Personeli	36	28,1
Hemşire- Hekim	15	11,7
Hasta / Hasta Yakını	15	11,7
Yok	14	10,9
Öğrenci	3	2,4
Toplam	128	100,0

Çalışmaların %50,8'inde 21 ve üzeri yerli kaynaktan yararlanılmıştır. Bu durum ülkemizde konu ile ilgili çalışmaların yapıldığını ve önem verildiğini göstermektedir. Bu araştırmalar teorik ve uygulamalar için önemli veri tabanı oluşturmaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Çalışmaların Kullanılan Yerli Kaynak Sayısına Göre Dağılımı

Yerli Kaynak Sayısı	n	%
21 ve üzeri	65	50,8
6- 10	17	13,3
11- 15	16	12,5
1-5	13	10,1
16- 20	11	8,6
Yok	6	4,7
Toplam	128	100,0

Çalışmaların %53,9'unda 21 ve üstü yabancı kaynaktan yararlanılmıştır. Sağlık alanında yapılan çalışmaların uluslararası düzeyde paylaşılabilmesi, kullanılabilmesi ve bilim dilinin İngilizce olması nedeniyle bu alanda yapılan çalışmalar genellikle İngilizce yayınlanmaktadır. Bu nedenle kullanılan yabancı kaynak sayısının araştırmalarda fazla kullanılması beklenen bir sonuçtur (Tablo 9).

Tablo 9. Çalışmaların Kullanılan Yabancı Kaynak Sayısına Göre Dağılımı

Yabancı Kaynak Sayısı	n	%
21 ve üzeri	69	53,9
11- 15	17	13,3
1-5	14	10,9
6- 10	13	10,2
16- 20	11	8,6
Yok	4	3,1
Toplam	128	100,0

Çalışmaların %80,5'inde önerilerin yer aldığı görülmektedir. Bu önerilerin; %58,6'sı yöneticilere, %23,4'ü araştırmacılara, %18,8'i sağlık personeline, %16,4'ü hemşirelere, %7,8'i çalışma grubuna ve %6,2'si hekimlere yapılmıştır. Araştırmaların yapılma amaçlarından biri de sonuçların değerlendirilerek çözümü konusunda gerekli kişilere önerilerde bulunulmasıdır (Tablo 10).

Tablo 10. Çalışmaların Yapılan Öneri Durumlarına Göre Dağılımı

Öneri	n	%
Öneri	Evet	103
	Hayır	25
Çalışma grubu	Evet	10
	Hayır	118
Araştırmacı	Evet	30
	Hayır	98
Yönetici	Evet	75
	Hayır	53
Hekim	Evet	8
	Hayır	120
Hemşire	Evet	21
	Hayır	107
Sağlık Personeli	Evet	24
	Hayır	104

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak çalışmada; hasta güvenliği konusu ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda artmış olduğu, çalışmaların çoğunluğunun tez çalışması olduğu ve yazarların öğrenci olduğu, tanımlayıcı araştırmaların daha fazla çalışıldığı, çalışmalarda materyal olarak ölçeklerin kullanıldığı, örneklem gruplarını hemşirelerin oluşturduğu, hem yerli hem de yabancı kaynakların oldukça fazla kullanıldığı, çalışmaların büyük çoğunluğunda öneride bulunduğu ve bu önerilerin büyük kısmının yöneticilere yapıldığı belirlenmiştir.

Sonuçlarımız doğrultusunda;

- Hasta güvenliği ile ilgili yapılacak çalışmaların deneysel ve analitik olarak planlanması,
- Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanabilecek farklı ölçeklerin geliştirilmesi,
- Kaliteli sağlık hizmetinin en önemli göstergelerinden biri olan hasta güvenliği konusu ile ilgili araştırmaların farklı bölgelerdeki hastaneler ve sağlık meslek elemanları ele alınarak gerçekleştirilmesi,
- Örneklem gruplarını hasta ve hasta yakınlarının oluşturduğu geniş örneklem gruplu araştırmalara yer verilmesi,
- Akademisyenler dışında sahada çalışan sağlık profesyonellerinin de hasta güvenliği konusunda araştırmalarda bulunması önerilir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

YAZAR KATKILARI

Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU: Fikir / kavram, araştırma tasarımı, kaynak tarama, makalenin yazımı, eleştirel inceleme, veri toplama, veri analizi.

Gamze KAŞ: Kaynak tarama, makalenin yazımı, eleştirel inceleme, veri toplama.

KAYNAKLAR

- Akalın, H. E. (2005). Yoğun bakım ünitelerinde hasta güvenliği. *Yoğun Bakım Dergisi*, 5(3), 141-146.
- Arslan, S. Aydıngülü, N., Gülşen, M., Deniz Doğan, S. & Erden, S. (2020). Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin hasta güvenliği kültürleri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(4), 527-533.
- Bayer, E. & Çevik, G. (2019). Hemşirelerin hasta güvenliği tutumlarının hasta güvenliği kültürü üzerine etkilerinin araştırılması: bir araştırma uygulama hastanesi örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(3), 653-676.
- Çırpı, F., Merih, Y. D. & Kocabey, M. Y. (2009). Hasta güvenliğine yönelik hemşirelik uygulamalarının ve hemşirelerin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi. Antalya.
- Çiçek Korkmaz, A. (2018). Geçmişten günümüze hasta güvenliği. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 10-19.
- Demir, R., Kızılca Çakaloz, D., Taşpınar, A. & Çoban, A. (2020). Ebelik öğrencilerinin hasta güvenliği konusundaki düşünceleri ve tıbbi hata yapma eğilimleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 148-156. DOI: 10.34087/cbusbed.629419
- Demirel, G., Akgün, O. & Doğaner, A. (2020). İntörn öğrencilerin hasta güvenliği tutum ve kültürlerinin tıbbi hata durumlarına etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2):276-283.
- Gökdoğan, F. & Yorgun, S. (2010). Sağlık hizmetlerinde hasta güvenliği ve hemşireler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(2), 53-59.
- Gündoğdu, S. & Bahçecik, N. (2012). Hemşirelerde hasta güvenliği kültürü algılanmasının belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 119-129.
- Kaya, S. (2009). Hasta güvenliği kültürü nedir ve nasıl geliştirilebilir? *Hasta Güvenliği Dergisi*, 1, 32-34.
- Koç, Z., Eraydın, C. & Tezcan, B. (2020). Hemşirelerin hasta güvenliği kültürü algıları ve etkileyen faktörler. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 102-109. DOI: 10.34087/cbusbed.587753

- Korkutan, M. & Kurt, M. (2021). Hasta güvenliği kültürünün Türkiye'deki mevcut durumu ve önemi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7(1), 19-31.
- Kurutkan, M. N., Orhan, F. & Kaygısız, P. (2017). Hasta güvenliği literatürünün bibliyometrikanalizi: Türkçe tez ve makaleler örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 4(4), 253-259.
- Miller, A. & Chaboyer, W. (2006). Captain and champion: nurses' role in patient safety. *Nursing in Critical Care*, 11(6), 265-266.
- Özdemir, Ü., Taşcı, S., Tekinsoy Kartın, P., Göriş, S., Ceyhan, Ö. & Doğan, N. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin hasta güvenliği konusundaki bilgi düzeyleri. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 28(2), 81-86. DOI: 10.34108/eujhs.485845
- Özer, Ö., Şantaş, F., Gün, Ç. & Şentürk, S. (2019). Hemşirelerin hasta güvenliği tutumlarına ilişkin algılarının değerlendirilmesi. *ACU Sağlık Bil Dergisi*, 10(2), 161-168.
- Rogers, A. E., Hwang, T. W., Scott, L. D., Aiken, L. H. & Dinges, D. F. (2004). The working hours of hospital staff nurses and patient safety. *Health Affairs*, 33(4), 202-212.
- Sezgin, B. (2007). Kalite belgesi alan hastanelerde çalışma ortamı ve hemşirelik uygulamalarının hasta ve hemşire güvenliği açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Toygar, İ., Hançerlioğlu, S. & Gacaner, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin hasta güvenliği konusunda bilgi ve yeterlilikleri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8 (3), 618-629. DOI: 10.33715/inonusaglik.747782

URL KAYNAKLARI

- World Health Organization-WHO (2002). Quality of care: patient safety. Erişim Adresi: <https://www.who.int/patientsafety/worldalliance/ea5513.pdf>
- World Health Organization-WHO (2019). World patient safety day. Erişim Adresi: <https://www.who.int/campaigns/world-patient-safety-day/2019>